

NICULESCU

geografia fericirii

În căutarea
celor mai
fericite
locuri
din lume

ERIC WEINER

Eric Weiner

GEOGRAFIA FERICIRII

*În căutarea celor mai fericite
locuri din lume*

Traducere: Silvia Palade

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© 2008 by Eric Weiner

© 2009 by Eric Weiner (Afterword)

This edition published by arrangement with Grand Central Publishing, New York, New York, USA. All rights reserved.

Titlu original: *THE GEOGRAPHY OF BLISS*.

One Grump's Search for the Happiest Places in the World, by Eric Weiner.

© Editura NICULESCU, 2018

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Anca Natalia Florea

Tehnoredactor: Lucian Curteanu

Coperta: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0153-2

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU. Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial **OXFORD UNIVERSITY PRESS** în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

CUPRINS

<i>Introducere</i>	11
Capitolul 1	Olanda	15
	Fericirea este un număr	
Capitolul 2	Elveția	34
	Fericirea este plictiseală	
Capitolul 3	Bhutan	54
	Fericirea este o politică	
Capitolul 4	Qatar	97
	Fericirea este un bilet de loterie câștigător	
Capitolul 5	Islanda	136
	Fericirea este eșecul	
Capitolul 6	Republica Moldova	175
	Fericirea este în altă parte	
Capitolul 7	Thailanda	206
	Fericirea înseamnă să nu gândești	

Capitolul 8	Marea Britanie	228
	Fericirea este o operă în curs de desfășurare	
Capitolul 9	India	255
	Fericirea este o contradicție	
Capitolul 10	America	284
	Fericirea este acasă	
<i>Epilog</i>	Am ajuns deja acolo?	297
<i>Postfață</i>	301
<i>Mulțumiri</i>	306
<i>Bibliografie selectivă</i>		309

INTRODUCERE

AVEAM BAGAJELE FĂCUTE și proviziile erau încărcate. Eram pregătit să pornesc în aventură. Și uite așa, într-o după-amiază târzie de vară, l-am înșfăcat pe ezitantul meu prieten, Drew, ca să explorăm împreună noi lumi și, speram eu, să găsim puțină fericire pe parcurs. Întotdeauna am crezut că fericirea se află imediat după colț. Șmecheria e să găsești colțul potrivit.

La scurt timp după ce am pornit în călătorie, Drew a început să dea semne de neliniște. M-a rugat să facem cale înapoi, însă eu am insistat să ne continuăm aventura, mânat fiind de o irezistibilă curiozitate. Ce urma să descopăr de-a lungul călătoriei? Pericole? Magie? Vroiam să știu, și până în ziua de azi sunt convins că așa fi ajuns acolo unde încercam, dacă Poliția din Baltimore nu ar fi tras concluzia, pe care eu am considerat-o pripită la vremea respectivă, că o autostradă intens circulată nu este locul cel mai indicat pentru doi puști de cinci ani.

Unii oameni dobândesc virusul călătoriei. Alții se nasc cu el. După expediția eșuată alături de prietenul meu Drew, patima mea, dacă o pot numi așa, s-a domolit o bună bucată de vreme. Însă s-a reaprins cu și mai multă ardoare după ce am terminat facultatea. Îmi doream cu disperare să văd lumea, de preferat pe banii altora. Dar cum puteam să o fac? Nu aveam niciun fel de abilități „vandabile”, niciun simț al moralității prea dezvoltat și eram o fire cam posacă. Am hotărât să devin jurnalist.

În calitate de corespondent extern pentru National Public Radio (*Postul Național de Radio*) am călătorit în țări precum Irak, Afganistan și Indonezia: țări nefericite. Într-un fel, era perfect logic. În mod inconștient, respectam prima

regulă a scrisului: „Scrie despre ceea ce știi.” Și astfel, cu carnetul de notițe și cu reportofonul în mână, am colindat lumea spunând poveștile oamenilor triști și nefericiți. Adevărul este că oamenii nefericiți, care trăiesc în țări profund nefericite, inspiră povești bune. Ne ating coarda sensibilă a sufletului și ne emoționează. Dar pot să ne și dezamăgească.

Atunci mi-am zis: ce-ar fi dacă, timp de un an, aș călători pe tot globul, nu în căutarea celor mai cunoscute zone de conflict, ci, mai curând, în căutarea locurilor fericite, care nu se află în centrul atenției tuturor? Locuri care posedă, din abundență, unul sau mai multe dintre ingredientele pe care le considerăm esențiale pentru dobândirea fericirii: bani, plăcere, spiritualitate, familie și ciocolată, printre altele. De jur împrejurul lumii, o mulțime de „cum ar fi dacă” sunt lansate în fiecare zi. Cum ar fi dacă ai trăi într-o țară fabulos de bogată, în care nimeni nu plătește taxe? Cum ar fi dacă ai trăi într-o țară în care eșecul *este* o opțiune? Cum ar fi dacă ai trăi într-o țară atât de democratică, încât să votezi de șapte ori pe an? Cum ar fi dacă ai trăi într-o țară în care excesul de gândire este descurajat? Atunci ai fi fericit?

Tocmai acest lucru am încercat să-l aflu, iar rezultatul acestui experiment, ce-i drept nebunesc, este cartea pe care o țineți acum în mâini.

M-am născut în „Anul lui *Smiley Face*”: 1963. Este anul în care un grafician din Worcester, Massachusetts, pe nume Harvey Ball, a inventat de-acum omniprezentul semn grafic galben și zâmbăreț. Inițial, creația lui Ball a fost concepută pentru a înveseli oamenii care lucrau într-o companie de asigurări, însă, de atunci, a devenit sinonimă cu spumosul brand, esențialmente american, al fericirii.

Simbolul vesel creat de Ball nu a avut niciodată vreun efect asupra mea. Nu sunt o persoană fericită, nu am fost niciodată. În copilărie, personajul meu preferat din *Winnie-the-Pooh* („Winnie cel de pluș”) era Eeyore. Dacă aș fi trăit în Antichitate sau chiar în epocile mai recente ale istoriei omenirii, aș fi fost considerat un ins normal. Pe vremuri, fericirea în această lume, pe acest pământ, era o recompensă rezervată zeilor și celor câtorva muritori norocoși. În zilele noastre, fericirea este la îndemâna oricui și, mai mult, a devenit chiar un imperativ. De aceea, eu împreună cu milioane de alți oameni suferim de această maladie modernă pe care istoricul Darrin McMahon o numește „nefericirea de a nu fi fericit”. Nu e deloc o glumă.

Și astfel, ca mulți alții, am încercat să rezolv problema. Nu am întâlnit nicio carte motivațională care să nu-mi placă. Biblioteca mea personală este un falnic

monument închinat angoasei existențiale, plin ochi cu cărți care mă informează că fericirea zace în adâncul meu. Dacă nu sunt fericit, îmi explică autorii acestor cărți, atunci înseamnă că nu am săpat suficient de adânc în interiorul meu.

Această axiomă a industriei dezvoltării personale este atât de adânc înrădăcinată, încât devine de la sine înțeleasă. Singura problemă este că ea nu este adevărată. Fericirea nu se află în interiorul nostru, ci undeva în exterior. Sau, ca să fiu mai exact, linia de demarcație dintre exterior și interior nu este atât de clar definită precum credem noi.

Filozoful de origine britanică Alan Watts, într-una dintre minunatele sale prelegeri despre filozofia răsăriteană, a folosit această analogie: „Dacă desenez un cerc, cei mai mulți oameni, atunci când sunt întrebați ce am desenat, vor spune că am desenat un cerc, un disc sau o minge. Foarte puțini vor spune că am desenat o gaură în perete, fiindcă cei mai mulți oameni se gândesc mai întâi la aspectul interior, mai curând decât la cel exterior. Dar, de fapt, aceste două aspecte sunt strâns legate – nu poți avea ceea ce este *în interior* fără să ai ceea ce este *în exterior*.”

Cu alte cuvinte, *unde* ne aflăm este esențial pentru *cine* suntem.

Prin *unde*, nu mă refer doar la mediul fizic, ci și la cel cultural. Cultura este marea în care înotăm – atât de atotcuprinzătoare, atât de devoratoare, încât îi observăm existența de-abia atunci când ieșim din ea. Cultura are o importanță mult mai mare decât ne închipuim.

Prin cuvintele noastre, îmbinăm, în mod subconștient, geografia cu fericirea. Vorbim despre căutarea fericirii, despre găsirea mulțumirii, ca și când acestea ar fi niște puncte pe atlas, niște locuri reale pe care le-am putea vizita, dacă am avea harta potrivită și aptitudinile de navigație necesare. Oricine a mers în vacanță pe o insulă din Caraibe, spre exemplu, și a fost străfulgerat de neașteptatul gând „Aș putea fi fericit aici?!” știe la ce mă refer.

Evident că din umbră ne pândește acel concept ispititor și alunecos pe care îl numim paradis. Ne tot ademenește pe noi oamenii de ceva timp. Platon și-a imaginat Insulele celor fericiți sau Câmpiile Elizee, un loc unde fericirea curgea precum apele calde ale Mediteranei. Până în secolul al XVIII-lea, oamenii au crezut că Paradisul biblic, Grădina Edenului, este un loc real. Apărea pe hărți – situat, în mod ironic, la confluența fluviilor Tigru și Eufrat, pe teritoriul Irakului de azi.

Exploratorii europeni s-au pregătit pentru expedițiile în căutarea Paradisului învățând aramaica, limba pe care o vorbise Iisus. Am pornit și eu în călătoria mea, în căutarea Paradisului, vorbind nu aramaica, ci o altă limbă obscură, liturghia

modernă a fericirii vorbită de noii apostoli ai științei emergente a fericirii. Mi-am reamintit termeni precum „afectivitate pozitivă” și „adaptare hedonică”. Nu port cu mine Biblia, ci doar câteva ghiduri *Lonely Planet* și convingerea că, așa cum spunea Henry Miller, „Destinația noastră nu este niciodată un loc anume, ci un nou mod de a vedea lucrurile.”

Și astfel, într-o zi caniculară și umedă, specifică pentru Miami (care pentru unii întruchipează însuși conceptul de paradis), îmi fac bagajele și pornesc în ceea ce știu prea bine că are puține șanse de izbândă, la fel de puține ca și expediția în care m-am lansat pe când aveam cinci ani. Așa cum menționa Eric Hoffer, „Căutarea fericirii este una dintre sursele principale de nefericire.” Nu e nicio problemă. Sunt deja nefericit. Nu am nimic de pierdut.

INDIA

Fericirea este o contradicție

UNELE LOCURI SUNT ASEMENEA FAMILIILOR NOASTRE. Ne săcâie, mai ales în vacanțe, dar, cu toate astea, ne întoarcem tot timpul la ele, fiindcă știm, în străfundul inimii, că destinele noastre se întrepătrund.

Pentru mine, un astfel de loc este India. O urăsc. O iubesc. Nu alternativ, ci *simultan*. Această seducătoare și exasperantă țară ne învață că este posibil să avem două gânduri contradictorii în același timp, fără să ne explodeze capul. Indienii fac asta tot timpul.

Când s-a urcat la bordul unui avion cu destinația Bombay, în 1958, scriitorul de origine maghiară Arthur Koestler spunea că vrea „să privească Occidentul dintr-o perspectivă diferită, de la o latitudine spirituală diferită”. Da, asta este, mi-am zis eu, când am citit cuvintele lui Koestler. O latitudine spirituală diferită sau, așa cum menționează autorul Jeffrey Paine, „o cale alternativă prin modernitate” – și, ar fi putut adăuga, direct către fericire.

Însă, atunci când Koestler a aterizat la Bombay, căldura și mirosurile pestilențiale l-au făcut să se simtă ca și când „cineva care se ține de glume proaste mi-ar fi pus în jurul capului un scutec ud și urât mirositor”. S-ar putea trage concluzia că India l-a dezamăgit pe Koestler, dar nu cred că este adevărat. India nu dezamăgește. Ea te captivează, te înfurie și, uneori, te contaminează. Ea nu te dezamăgește niciodată.

Mi-am dorit dintotdeauna să fiu corespondent străin, iar India îmi era cu siguranță străină. Prin urmare, atunci când postul de radio NPR mi-a oferit șansa să lucrez și să locuiesc acolo, nu am mai stat deloc pe gânduri, chiar dacă nu mai călcasem niciodată în India. Știam puține lucruri despre această țară, cu excepția clișeele obișnuite legate de îmblânzitorii de șerpi și de sărăcia lucie.

Așadar, într-o zi de decembrie a anului 1993, contrar oricărei judecăți sănătoase, am aterizat pe aeroportul internațional Indira Gandhi din New Delhi, cărând după mine două cufere burdușite cu reportofoane, caiete de notițe și câteva articole de îmbrăcăminte complet nepotrivite pentru clima indiană.

În calitate de corespondent, mă ocupam de subiecte grele, cum ar fi reformele economice, proliferarea nucleară și o epidemie de ciumă bubonică ce contrazicea declarațiile guvernanților potrivit cărora India s-ar afla în plin proces de modernizare. Evident că eram conștient de existența *celeilalte* Indii – India învățătorilor spirituali și a miracolelor –, iar, uneori, această Indie intra în vizorul agenților de știri, cum s-a întâmplat în acea dimineață când m-am trezit și am descoperit o națiune întreagă răvășită de „miracolul laptelui”.

Colindând străduțele înguste din districtul Paharganj, îi vedeam pe ucenicii învățătorilor spirituali, nomazi care-și numără fiecare bănuț și rareori se spală. Dar ei se bucurau de un lux pe care eu nu-l aveam: timpul. Petreceau luni de zile lenevind pe plajele din Goa, drogându-se sau străbătând Munții Himalaya. Atunci când nu se drogau, se bălăceau în spiritualitate într-unul dintre multele *ashram*-uri ale Indiei. Ce anume se întâmpla în aceste locuri de retragere colectivă a rămas un mister pentru mine. Am auzit tot soiul de povești despre sex în grup, cât și despre iluminare. Însă, în calitate de jurnalist serios, nu aveam cum să justific o excursie într-un astfel de loc. Am părăsit India după doi ani, fără să fi intrat vreodată într-un *ashram*. M-am simțit înșelat.

Și iată că m-am întors în India, de astă dată cu un scop diferit, care avea legătură cu fericirea. Și cu o întrebare pentru care căutam cu disperare un răspuns: De ce atât de mulți occidentali întregi la minte își părăsesc țările lor bogate și perfect funcționale ca să călătorească într-o țară săracă și disfuncțională în căutarea fericirii? Oare idealizează ei Orientul, lăsându-se păcăliți de șarlatani cu bărbi lungi? Sau poate că orientalistul german din secolul al XIX-lea, Max Müller, avea dreptate când spunea că ne întoarcem din India la „vechea noastră casă”, încărcăți de amintiri, numai să fim în stare să le citim?

De fiecare dată când mă întorc în India – cam o dată pe an – este altfel și totuși la fel. Da, acum este un McDonald's în piața mea preferată din Delhi, dar după colț se află magazinul care vinde statuete reprezentându-l pe zeul Ganesh. Da, sunt telefoane mobile, ATM-uri și cafenele cu internet, însă nimic din toate acestea nu a lăsat vreo urmă în cultura solidă ca o stâncă a Indiei. Acești din urmă invadatori străini nu se deosebesc cu nimic de moguli sau de britanici sau de alți intruși care, de-a lungul secolelor, au încercat să subjuge subcontinentul indian. India a ieșit întotdeauna victorioasă, nu prin respingerea acestor invadatori, ci prin asimilarea lor.

Taj Mahal-ul este considerat astăzi monumentul emblematic al Indiei, însă el a fost construit de către un împărat mogul din secolul al XVII-lea, care, la vremea aceea, nu era câtuși de puțin indian. Acum este. Tot așa, McDonald's s-a adaptat gusturilor indiene și, pentru prima dată în istorie, a renunțat la Big Mac și la toți hamburgerii din meniu, de vreme ce hindușii nu consumă carne de vită. În schimb, oferă McAloo Tikki, McVeggie și un hibrid culinar, Paneer Salsa Wrap. McDonald's nu a schimbat India, așa cum s-au temut mulți. India a schimbat McDonald's.

La fel se întâmplă și cu acei călători occidentali care își caută fericirea aici. Chiar și înainte ca membrii formației Beatles să mediteze împreună cu Maharishi Mahesh Yogi pe malurile fluviului Gange, străinii au fost atrași de India. Annie Besant, E.M. Forster, Christopher Isherwood, Martin Luther King Jr. și mulți alții. Unii au venit să caute soluții pentru problemele politice de acasă. Alții au dorit să-și depășească condiția lumească, fie și doar pentru o clipă, și să guste din esența divină. Iar alții au vrut doar să se relaxeze. Asta în ciuda faptului că India nu este un loc deosebit de fericit, potrivit lui Ruut Veenhoven și bazei sale de date. Să cauți fericirea într-o țară a nefericirii? O contradicție? Da. Și nu.

Auzisem de un guru nou și extrem de popular, pe nume Sri Sri Ravi Shankar. Are un păr lung, negru și mățos, și un zâmbet senin. Este un guru *mainstream*, dacă este posibil așa ceva.

Ashram-ul lui Sri Sri este situat chiar în imediata vecinătate a orașului Bengaluru, un fel de Silicon Valley a Indiei. Bengaluru este Noua Indie, India call center-urilor și shopping mallurilor – „India strălucitoare” –, cum o numește un partid politic. Mulți dintre informaticienii orașului și angajații din call center-uri

evadează în *ashram* ori de câte ori se ivește ocazia. Noua Indie apelează la Vechea Indie pentru mântuire sau, cel puțin, pentru un moment de respiro.

Taxiul în care mă aflu trece pe lângă vaci, câini, hălci de carne agățate în cârlige, magazine de haine, un sediu strălucitor al companiei Oracle, un panou publicitar pe care scrie „*Speak Easy English*” („Învățați să vorbiți engleza repede”). Trece pe lângă o auto-ricșă, una dintre acele pacoste pe trei roți care bâzâie prin orașele Indiei ca niște roiuri de albine ucigașe. Fumul negru eliminat pe țeava de eșapament mă face să tușesc. Văd un panou pe care scrie „Spitalul cel mai avansat și superspecializat al Asiei”. Boala și remediu. India le are pe toate.

Ajungem în cele din urmă la *ashram*, trecem pe sub o arcadă albă și ne trezim dintr-odată într-o mică Grădină a Edenului, verde, luxuriantă, plină de banane și fructe de mango proaspete. Pare învăluită într-o liniște binecuvântată. Poate că tocmai acesta este secretul *ashram*-ului indian. Poate că ele nu sunt locuri incredibil de liniștite, ci doar par așa, în comparație cu cacofonia lumii de afară.

Primirea este obișnuită, nu chiar atât de prietenoasă cum m-am așteptat. Nu mă îmbrățișează nimeni, de fapt nu pare să-i pese prea mult nimănui de faptul că sunt aici. Sri Sri Ravi Shankar sau Guru-ji, cum i se mai spune în semn de respect, se află pretutindeni. În spatele pupitrului de la recepție zăresc o poză mare cu el. Încă una pe peretele opus. Îi zăresc chipul și pe ecranul unui televizor.

O doamnă respectuoasă îmi întinde un formular și mă roagă să-l completez. Sunt întrebat dacă am mai solicitat vreodată consiliere psihologică. Mint și bifez că nu. La rubrica ocupație, scriu consultant. O altă minciună, în cazul în care nu le place să aibă de-a face cu un jurnalist care să-și vâre nasul prin *ashram*-ul lor. Mă străfulgeră gândul că s-ar putea să fie o idee proastă, din punct de vedere karmic, să scriu minciuni, dar acest gând dispare la fel de iute pe cât s-a ivit.

Ashram-ul este complet autonom, ca o navă de croazieră pentru suflet. Nu ai niciun motiv să pleci de aici. Găsești aici tot ce îți trebuie: mâncare, lenjerie, ATM, farmacie, Internet café. Totul, după cum aveam să aflu destul de repede, cu excepția ironiei, care este o raritate.

Trăgând geamantanul după mine, merg pe o alee care străbate vegetația luxuriantă. Pe o plăcuță scrie: „Vă rugăm să atingeți florile doar cu ochii!”. Trec de câțiva oameni. Par îngrijorător de calmi. Îi salut. Ei îmi răspund cu „*Jai Guru Dev*”. Ciudat salut, îmi zic eu. Mai târziu aveam să aflu că înseamnă „Victorie pentru Mintea cea Mare”. Nu sunt sigur cine are mintea cea mare, noi sau Guru-ji.

Mă îmbrac în haine mai comode, adecvate locului, și cobor pe o alee în pantă spre sala de mese. Îmi scot pantofii și îi las afară, alături de zecile de alte încălțări.

Un bărbat îmi trânteste în farfurie o mâncare supervegetariană (fără lactate, fără ceapă, fără usturoi), iar eu iau loc. Numai că nu am unde să mă așez. Toată lumea stă pe jos. Unii oameni, în mod natural, își încrucișează picioarele în poziția lotus cu o ușurință desăvârșită. Numai că eu nu sunt unul dintre acei oameni.

Un sfânt, sau un *sadhu*, stă așezat lângă mine. Are o barbă lungă și poartă o îmbrăcăminte de culoarea șofranului.

— *Jai Guru Dev*, îmi spune el.

Se roagă în tăcere, cu palmele împreunate, apoi începe să mănânce. O face cu mare îndemânare, ducând la gură orezul și linte cu mișcări fluide. Eu sunt mai puțin grațios. Îmi împrăștii în poală jumătate din mâncare. O grămadă de boabe de orez mi se preling pe barbă. Doar câteva boabe de linte mai reușesc să nimerescă gura, dar din pură întâmplare. Mă simt ridicol. Pot să înțeleg dificultatea cu care cineva care a mâncat cu mâna toată viața face tranziția la cuțit și furculiță, dar ce ar putea fi mai instinctiv, mai uman decât să mănânci cu mâna?

Cineva vine la mine și mă bate pe umăr. Pentru o clipă, mă gândesc că o să-mi dea vreun sfat spiritual – doar suntem într-un *ashram*, la urma urmelor – însă sfatul lui este mult mai practic. Mă informează că trebuie să-mi folosesc numai mâna dreaptă ca să mănânc. Mâna stângă se folosește pentru alte necesități trupești.

Văd câțiva oameni îmbrăcați cu tricouri pe care scrie „Munca în slujba comunității este cheia fericirii”. Adevărul e că studiile confirmă acest lucru. Oamenii care fac voluntariat în mod regulat sunt, statistic, mai fericiți decât cei care nu fac. Mă gândesc să le spun asta, dar renunț repede la idee. Un *ashram* indian nu este un loc potrivit pentru statistici.

La ieșirea din sala unde am luat masa, observ un avizier cu postere în care ne este prezentat imperiul fericirii creat de Guru-ji și aflat în continuă expansiune: Școala de Jurnalism Sri Sri și Școala de Management Sri Sri. De îndată îmi vine în minte sintagma „management guru”. Râd pe înfundate. De fapt, nu tocmai pe înfundate, râd în gura mare. Dar aici nu se sinchisește nimeni. În asta constă frumusețea vieții într-un *ashram*. Poți să izbucnești dintr-odată în râs – sau în plâns sau să dai în mintea copiilor sau să sari ca nebunul într-un picior – și nimeni nu se sinchisește. Într-un *ashram*, totul este îngăduit. Mai puțin lipsa de respect față de Guru-ji. Așa ceva nu e îngăduit sub nicio formă.

Templul principal al *ashram*-ului arată ca un tort de nuntă uriaș, cu trei etaje și cu un bec mare și albastru în vârf. Înăuntru, marmură albă și arcade. Pe scenă, o fotografie a lui Guru-ji. E imensă, are cel puțin doi metri înălțime, este așezată

pe un pedestal și împodobită cu o ghirlandă mare de flori. Marmura albă e rece și simt o senzație plăcută sub picioarele goale.

Însă efectul general este de-a dreptul grotesc – prea multe chestii roz înflorate pe tavan, iar intrarea în templu e flancată de două lebede de peste doi metri înălțime. Dacă mai punem la socoteală și coșurile de gunoi în formă de iepurași, totul creează o atmosferă ce amintește vag de Disneyland.

Lângă fotografia lui Guru-ji stă așezată direct pe podea o mică trupă de muzică. „*Shiva om, Shiva om*”, cântă membrii trupei. În jurul meu, oamenii încep să se miște, la început mai lent, dar, pe măsură ce ritmul devine mai alert, și dansul devine tot mai febril. Unii dansatori încep să se rotească frenetic. Alții se țin de mână. Dar eu? Eu adopt atitudinea mea obișnuită de observator. Mi-e ciudă că nu pot să mă relaxez, nici măcar aici. Dar îmi zic: „de-abia ai ajuns aici, ai puținică răbdare”.

La *ashram* vin mai ales indieni. Specialiști IT din Bengaluru stresați. O femeie a venit în oraș dintr-un stat învecinat. Spera să se înscrie la un curs de informatică organizat de compania Oracle, dar nu mai erau locuri, așa că s-a înscris într-un *ashram*. Informatică sau spiritualitate. În India, ele sunt interșanjabile.

Sunt puțini străini aici. Am făcut cunoștință cu doi dintre ei: Elsa din Portugalia și Eva din Republica Dominicană. Ele sar dintr-un *ashram* în altul. Tocmai au petrecut două săptămâni în *ashram*-ul lui Sai Baba, nu departe de aici. Condițiile de trai de acolo erau mult mai aspre, îmi explică ele. Aveau reguli stricte pe care le impuneau niște zdrahoni ce purtau eșarfe albe. Nu erau condițiile de lux de aici. Nu-mi dau seama despre care condiții de lux este vorba. Eu nu am apă caldă la duș, iar după masă, fiecare își spală farfuria, ceea ce nu mă deranjează, dar nici nu poate fi numit un lux. Însă ceea ce au sacrificat în privința confortului material au câștigat în privința beneficiului spiritual.

— Am văzut lucruri uimitoare, îmi spune Elsa, cu un aer oarecum misterios.

— Swami te cheamă. Nu te duci tu la el. El te cheamă pe tine, mă lămurește Eva.

Eva pare consternată de sărăcia informațiilor oferite în acest *ashram*.

— Nu ne-a spus nimeni unde să mergem, îmi spune ea unuia dintre oficialii *ashram*-ului, cu o notă de panică în glas. Nu ni s-a dat nicio informație.

Pare foarte încordată pentru cineva care tocmai a petrecut două săptămâni într-un *ashram* – și, de altfel, nu ar trebui ca noi să găsim informația singuri și nu să ni se spună ce să facem? Nu pentru asta am venit aici?

Azi are loc prima noastră lecție. Suntem în jur de treizeci la cursul numit *Arta de a trăi*, și doar câțiva străini: eu, Elsa și Eva. Stăm așezați direct pe podea, bineînțeles. Profesoara noastră este o indiancă pe nume Ami, fostă corporatistă. Acum, ea împreună cu soțul ei călătoresc în toată lumea, răspândind mesajul lui Guru-ji. Stă așezată în poziția lotus pe un postament, așa încât ea să fie un pic mai înaltă decât noi toți. Poartă un costum tradițional indian *salwar khameez*, lung și vaporos, iar pe chip are cel mai senin zâmbet pe care l-am văzut vreodată de când m-am întors din călătoria în Thailanda.

Începem prin a ne prezenta. Nicio problemă, îmi zic eu. Doar că trebuie să spunem „Îți aparțin!”, pe rând, tuturor celor prezenți în sala de curs. Eu nu prea mă împac cu ideea asta. De-abia i-am cunoscut pe oamenii aceștia. Cum să le aparțin? Mă achit de sarcină, bâiguind partea cu „Îți aparțin!”. Apoi ni se comunică regulile *ashram*-ului.

Regula numărul unu: purtați îmbrăcăminte lejeră.

Nicio problemă.

Regula numărul doi: fără alcool în următoarele trei zile.

O oarecare problemă. O să-mi fie dor de paharul de vin pe care îl beau de obicei seara, dar presupun că pot să rezist trei zile și să compensez după aceea.

Iar ultima regulă: fără cafea, ceai sau cofeină de niciun fel.

Problemă mare. Regula asta mă lovește în moalele capului și cu siguranță m-ar fi trântit la pământ, dacă nu aș fi fost deja așezat pe podea. Încep să urzesc în minte planul de evadare. Știam că iluminarea presupune un sacrificiu, dar nu mi-am închipuit că sacrificiul va fi atât de mare. Mă cuprinde panica. Cum o să supraviețuiesc în următoarele 72 de ore fără niciun strop de cafea?

Ami nu intuiește panica mea sau, cel puțin, nu lasă să se întrevadă acest lucru. Trece la următorul exercițiu: meditația ghidată. Am mai cochetat eu în trecut cu ideea de meditație, dar întotdeauna mi s-a părut greu de suportat tăcerea. Când lucrezi la un post de radio, tăcerea este ceva ce trebuie evitat cu orice preț. Sigur, mai inserez câte o secundă sau două de tăcere pentru impresia artistică, dar orice depășește câteva secunde reprezintă un semnal că s-a întâmplat ceva îngrozitor. De aceea se și cheamă timpi morți.

Cât despre exercițiile de respirație? Nu pot să le fac. În mintea mea, fiecare respirație mă aduce cu un pas mai aproape de moarte și de ce să-ți dorești să faci numărătoarea inversă până la propria-ți moarte?

Ami apasă pe butonul de deschidere al unui CD-player, iar vocea înaltă și calmă a lui Guru-ji umple întreaga încăpere.

— Acum vă aflați în deplină armonie cu mediul înconjurător. Fiți recunoscători pentru acest minunat corp, pentru acest instrument.

Instrumentul *meu* este puțin cam dezacordat, cât despre minunat... Da, așa era în 1987. Dar înțeleg ideea. Trebuie să fim recunoscători pentru că suntem în viață. Trebuie să ținem ochii închiși, însă eu trișez și îi deschid o clipă. Zâmbetul lui Ami este radios; pur și simplu strălucește. Asta ar trebui să fie o dovadă suficient de clară că Guru-ji este pe drumul cel bun, că *ashram*-ul este ceva adevărat, totuși nu reușesc să scap de îndoieli.

În același timp, unele cuvinte rostite de Guru-ji, prin intermediul lui Ami, sună adevărat: „Noi continuăm să amânăm fericirea. Fericirea nu poate fi trăită decât în acest moment. Momentul prezent este inevitabil.” Îmi place propoziția asta din urmă. Sună mult mai bine decât vechiul refren dharmic „Fii aici acum!”, care mi s-a părut întotdeauna prea imperativ, ca un ordin. Dar, dacă momentul prezent este inevitabil, atunci aș putea să-l îmbrățișez.

Ami continuă: „Dacă îl rogi pe un copil să aleagă între ciocolată și liniște sufletească, evident că el va alege ciocolata. Dar un adult? Probabil că liniștea sufletească.” Și asta cu condiția ca acel adult să nu locuiască în Elveția, mă gândesc eu. Acolo, ciocolata *este* sinonimă cu liniștea sufletească.

Suntem într-o pauză, așa că profit de ocazie ca să stau de vorbă cu câțiva dintre indienii care participă la cursul unde sunt și eu. Majoritatea lucrează în domeniul IT și au un program foarte încărcat. Cursul *Arta de a trăi* li se pare interesant, fiindcă le oferă o alternativă spirituală fără ca aceasta să implice un sacrificiu pe viață. Nu e nevoie ca ei să devină *sanyasis* („cei care renunță la toate bunurile lumești și urmează calea unei vieți pur spirituale”). Tot ceea ce Guru-ji le cere discipolilor săi este un weekend de trei zile.

Le povestesc despre călătoria mea în căutarea celor mai fericite locuri din lume, despre Ruut Veenhoven și baza lui de date. Dacă e să înțeleagă cineva, atunci cu siguranță că trebuie să fie acești oameni din domeniul IT. Însă ei ridică din sprânceană și mă privesc cu neîncredere.

— Dar de ce să-ți dorești să cuantifici fericirea? întrebă Binda, un inginer de software.

Este o întrebare dezarmant de simplă, iar eu nu am un răspuns satisfăcător. M-am gândit de nenumărate ori dacă *putem* cuantifica fericirea, dar aproape niciodată dacă *ar trebui* să o cuantificăm.

Mulți dintre oamenii ăștia au locuit în străinătate, dar continuă să se întoarcă în India. Oare de ce?

— Imprevizibilul, îmi răspund ei aproape la unison.

Este un răspuns surprinzător. Noi occidentalii privim imprevizibilul ca pe o amenințare, ceva ce trebuie evitat cu orice preț. Ne dorim ca viața noastră de familie, cariera noastră, drumurile noastre, vremea să fie complet previzibile. Siguranța este ceea ce iubim cel mai mult.

Dar iată că niște ingineri IT perfect raționali îmi spun că lor le place imprevizibilul, că tânjesc după el, că nu pot trăi fără el. Am o vagă bănuială, nu pentru prima dată, că India se află la o latitudine spirituală complet inaccesibilă științei fericirii.

La ora mesei, le găsesc pe Eva și Elsa implicate într-o activitate decadentă. Sunt așezate pe scaune. Niște amărâte de scaune de plastic, dar, totuși, sunt așezate la o oarecare distanță de podea, ceea ce pare a fi culmea luxului. Un afiș scris de mână ne înștiințează că scaunele sunt rezervate pentru „persoanele în vârstă și vizitatorii străini”, adică pentru oamenii neobișnuiți cu podeaua. Le sunt recunoscător pentru că mă invită să stau pe scaun alături de ele.

Eva îmi povestește că, la celălalt *ashram*, nu aveau voie să vorbească stând pe scaune, așezați pe podea și în niciun alt fel. Femeile și bărbații stăteau separat.

— Sai Baba vrea să te concentrezi exclusiv asupra dezvoltării spirituale și nu asupra – face o pauză și arată înspre pelvis – conștiinței trupești.

Asta nu-i o problemă, îmi zic eu. Dușul rece pe care îl fac zilnic a avut grijă să-mi elimine orice conștiință trupească.

Astăzi e ziua cea mare. Vom învăța tehnica de respirație *sudarshan kriya*. Acesta este punctul central al cursului. Ne așezăm la locurile noastre pe podea și, din nou, mă contorsionez în poziția de lotus. Ami ne spune să ne dăm jos orice curea din piele, chiar și cureaua de ceas, întrucât este confecționată din piele moartă, care obstrucționează circulația energiei (*pranha*). Acest cuvânt, *pranha*, alături de cuvântul „toxine”, este frecvent întâlnit la orice *ashram*. Eu nu neg prezența niciunuia dintre ele, însă termenii sunt folosiți atât de des, încât aproape că își pierd orice semnificație. Mă crispez ori de câte ori îi aud.

Toți suntem un pic cam neliniștiți. Am auzit de această tehnică de respirație, însă detaliile au rămas un mister pentru noi. Ami ne spune „să ne dăm frâu liber sentimentelor, să nu avem inhibiții și, dacă auzim pe cineva râzând sau plângând, să nu ne holbăm la ei. Este experiența *lor*. Ei au o experiență, nu tu.” Chestia asta mă cam îngrijorează. Oare ce urmează să facem care să ne provoace reacții

emoționale atât de puternice? Nu prea am chef de așa ceva. Au trecut 24 de ore de când am băut ultima cafea și mă simt îngrozitor de morocănos.

Facem exercițiul și descopăr că nu e nimic bizar – un fel de sforăit în timp ce ești treaz. După aceea, stăm lungiți pe spate timp de zece minute. Femeia de lângă mine geme, ca și când ar avea dureri. Sunt un pic îngrijorat și mă gândesc să deschid ochii ca să văd ce se întâmplă, dar asta este experiența ei, așa că nu mă amestec.

În cele din urmă, ni se spune să deschidem ochii și să revenim la poziția lotus. După aceea, ne împărtășim (un alt cuvânt popular în *ashram*) experiențele. Eva începe să vorbească prima, cu o voce pițigăiată:

— Nu am mai avut niciodată o asemenea experiență. Am văzut o mulțime de figuri, inclusiv pe cea a lui Guru-ji. Probabil că acum el este aici cu noi.

Toată lumea aplaudă.

— Eu mi-am pierdut controlul, spune altcineva.

— Eu nu mai simt durerea de cap, spune un al treilea.

Din nou, ropote de aplauze.

— Eu am plecat de aici. Nu știu unde am fost, dar am fost plecată, spune o doamnă care, cu siguranță, s-a întors de unde o fi fost plecată.

Însă Elsa este cea care a avut experiența cea mai spectaculoasă.

— Am văzut focuri de artificii cu ochii minții. Focuri de artificii albastre, roșii, în toate culorile curcubeului. Și am simțit furnicături în picioare, ca și când acestea ar fi fost străbătute de curent electric.

Eu nu am văzut niciun foc de artificii. Sigur, mă simt un pic cam amețit și cam indispus, dar asta s-ar putea să fie din cauza lipsei de cofeină și a proastei circulații sanguine, datorate poziției lotus. Cred că e ceva în neregulă cu mine. Unde îmi sunt focurile de artificii spirituale?

Satish, un inginer IT costeliv, a adormit în timpul exercițiului și încă mai doarme după ce noi ne-am împărtășit experiențele. Cineva îl zgâlțâie pe Satish, însă el e cufundat într-un somn profund și nu se poate trezi. Lecția a luat sfârșit. E timpul să plecăm, dar Satish blochează singura ieșire. Ce e de făcut? Ami ne spune să pășim peste el și să nu-i deranjăm experiența. În timp ce pășesc peste trupul întins și sforăitor al lui Satish, nu pot să nu mă gândesc cât de norocos este el. Satish are cea mai bună experiență dintre toate.

La masa de prânz, Eva și Elsa discută cu înflăcărare despre lecția care tocmai s-a terminat.

— Dacă toți am medita zece minute zilnic, lumea ar fi un loc mai bun, spune Eva.

Eva este extrem de sensibilă față de tot ceea ce se petrece în jurul ei. De ani de zile nu mai urmărește jurnalele de știri. Ia totul foarte personal. Îmi povestește că în timpul războiului din Irak i-a apărut un chist la sân. Nu vreau să aud mai mult.

Ceasul deșteptător îmi sună trezirea la ora 6:00 dimineața. Încă o zi fără cofeină. Simt că-mi plesnește capul, nivelul meu de energie este periculos de scăzut. Tot ce pot să fac este să mă târăsc până în locul unde ne facem exercițiile de yoga.

Mă simt un pic mai bine după aceste exerciții. Circulația sângelui mi s-a întors la extremități. Cea de-a doua tehnică de respirație pe care o învățăm (*kriya*) mi se pare un pic mai interesantă. După aceea, mă simt foarte amețit, așa cum nu m-am mai simțit de când am fumat acel hașiș marocan (în scop de cercetare), cu multe luni în urmă. În timp ce stau lungit pe podea, cu palmele în sus, în ceea ce se numește poziția mortului (*shavasana*), îmi trec prin minte tot soiul de imagini. O văd pe Ami dezbrăcată, ceea ce mi se pare OK. Simt de parcă aș muri, și asta mi se pare OK. Se cheamă că am o experiență.

Un alt exercițiu. Suntem grupați separat, pe criterii de gen, și ni se spune să privim în ochii partenerului cu „inocență copilărească”. Partenerul meu este un negustor indian păros de vârstă medie. Mă simt extrem de stânjenit să-l privesc în ochi. După ce exercițiul ia sfârșit, facem din nou pereche cu un alt partener. De data asta, ni se spune să ne povestim viața, și îmi dau seama că mai degrabă aș vorbi cu cineva timp de cinci ore decât să-l privesc în ochi (cu inocență copilărească) timp de cinci secunde.

Apoi ni se prezintă un scurt material video despre Guru-ji. Auzim mărturii de la un fost terorist, de la un prizonier, de la o victimă a unui tsunami, de la un seropozitiv, toți aceștia confirmând puterile extraordinare ale lui Guru-ji și vorbind despre felul cum el și organizația lui le-au schimbat viața. Sri Sri este înfățișat ca un guru multinațional, un jucător pe scena internațională, care ține cuvântări în fața unor instituții destul de limitate precum Asociația Americană de Psihiatrie.

La *ashram* se vorbește adesea de Guru-ji și întotdeauna în termeni reverențioși. Ami clipește des și se înroșește ca o școlăriță îndrăgostită ori de câte ori îi pomenește numele. Asemenea tuturor învățătorilor spirituali, anii de tinerețe ai

lui Sri Sri abundă în povești miraculoase. Se spune că, la vârsta de patru ani, citea *Bhagavad-Gita*, un text sfânt hindus. Când a înființat *ashram*-ul, cu mulți ani în urmă, acest ținut era complet sterp. Așa cum ne explică Ami, „Guru-ji a adus apă de la fântână cu mâna lui și a zis: «Este atâta verdeață și atâta frumusețe aici. Nu le vedeți?» Și așa s-a și întâmplat. Totul, inclusiv această clădire, a luat ființă exact așa cum a spus el că se va întâmpla. Harul lui Guru-ji este aici.»

Mărturisesc sincer că toată această venerație îmi face greață. Dacă mi-aș dori să venerez pe cineva, o am pe soția mea. Nu era nevoie să bat drumul până în India pentru asta. Lingușirea cuiva este tot atât de neproductivă și de enervantă ca și autolingușirea. Narcisismul întors pe dos tot narcisism rămâne.

Am avut șansa să-l cunosc personal pe Guru-ji. Cu câteva zile înainte să merg la *ashram*, am fost la Delhi, în vizită la niște prieteni, când am observat un mic anunț în care se spunea că Sri Sri Ravi Shankar urmează să țină o conferință intitulată „Succes fără stres”. Nu puteam să ratez așa ceva.

Ajung devreme, dar deja s-a format o coadă lungă. Suntem controlați superficial înainte să intrăm într-o sală mare. La intrare se află o cutie de lemn unde putem să lăsăm întrebări pentru Guru-ji. Scriu și eu o întrebare, împăturesc foaia de hârtie și o strecor în cutie.

Un guru nu poate fi ascultat pe stomacul gol. Merg la snack-bar, îmi cumpăr o pungă de pop-corn și apoi mă așez în primul rând. Pe scenă se află o canapea învelită într-un material auriu, cu două măsuțe de o parte și de alta. În spatele canapelei este un afiș mare pe care scrie „Succes fără stres, cuvântare susținută de sfinția sa Sri Sri Ravi Shankar”. Iar dedesubt, logourile celor cincisprezece sponsori. Se pare că e nevoie de o grămadă de bani pentru a ține în mișcare mașinăria învățătorului spiritual.

Guru-ji întârzie. Spectatorii încep să își piardă răbdarea, când, dintr-odată, se sting luminile și începe să cânte o mică trupă așezată direct pe scenă. *Shiva om, shiva om*. Ritmul se întetește, iar spectatorii încep să bată din palme în ritmul muzicii. *Shiva om, Shiva om*. O voce intonează: „Înainte să vii era întuneric, acum este lumină.” *Shiva om, Shiva om*. Apoi intră Guru-ji, iar spectatorii se ridică în picioare și îl ovaționează, de parcă ar fi o vedetă de muzică rock.

Guru-ji se scaldă în lumina unui reflector, ca într-o rază de soare. Poartă un veșmânt alb vaporos. În jurul gâtului are cea mai mare ghirlandă de flori pe care am văzut-o în viața mea. Cred că aceasta cântărește peste douăzeci de kilograme. Sunt uimit că poate suporta o asemenea greutate în jurul gâtului. Guru-ji aprinde făclia pentru ceremonii, în timp ce demnitari și oameni de afaceri îmbrăcați în